

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอน และประสบความสำเร็จในการสอนอย่างสูงสุด พระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่ปราชญ์ได้ขนานนามถวาย และพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกกันเสมอ คือคำว่า “พระบรมศาสดาหรือพระบรมครู” ซึ่งแปลว่า พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมหรือผู้เป็นยอดของครู ในภาษาบาลีก็มีบทพุทธคุณถวายพระเกียรติว่า “สตาถา เทวมนุสฺसान” แปลว่า พระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระพุทธคุณว่า “อนุตฺตโร บุริสทมฺมสารถิ” แปลว่าเป็น สารถีฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า^๑ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการฝึกฝนอบรมตนตามไตรสิกขา คือเรื่องระเบียบวินัยการควบคุมอินทรีย์ การบังคับควบคุมตนเองได้ จนกระทั่งมีกายวาจาปรกติเรียบร้อยงดงาม (ศีลสิกขา) มีสุขภาพจิตดี มีสมรรถภาพจิตดี และมีคุณภาพจิตดี มีความสุขสบายสงบเยือกเย็น มีความรักใคร่เมตตา มีความขยันขันแข็งอดทนเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่แก่ผู้อื่น(จิตสิกขา) มีสติปัญญา รู้จักแยกแยะพิจารณา รู้จักคิด คิดได้ศึกษาเป็น รู้เข้าใจเรา เข้าใจเขา เข้าใจโลก เข้าใจชีวิต และเข้าใจสัจธรรม(ปัญญาสิกขา) เป็นการครองชีวิตอย่างประเสริฐ (พรหมจรรย์) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาไปตลอดชีวิต (life long education)^๒

พระพุทธองค์ ทรงชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการดับทุกข์ ทรงชี้ให้เห็นถึงความสิ้นขาดดับทุกข์ ทรงอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์เกื้อกูลแก่เหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลาย และวิธีการต่างๆ ที่จะให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ทรงใช้เวลาค้นหาความจริงอันประเสริฐ จนกระทั่งพบทางแห่งความหลุดพ้น อันแท้จริงถึง ๖ ปี นั่นก็คือ การเดินตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ด้วยการเจริญให้ถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ และปัญญานั้นก็คือการเจริญสติปัฏฐาน ๔

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานต้องอาศัยสติปัฏฐาน ๔ เป็นอารมณ์กรรมฐานที่ผู้ปฏิบัติจะพึงกำหนดรู้ จึงเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดวิปัสสนาญาณขึ้นมา อุปมาเหมือนกับต้นข้าวย่อมยังเมล็ดข้าวให้เกิดขึ้นได้ ฉะนั้น สติปัฏฐานทั้ง ๔ ก็ย่อมยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้นนั้น เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมได้ฝึกเจริญสติปัฏฐานเป็นไปอย่างต่อเนื่องย่อมทำให้สติสัมปชัญญะดีขึ้น เมื่อสติสัมปชัญญะดีขึ้นจะเกิดอาการหนึ่งที่สติตามดูตามรู้กายและจิต เมื่อสติตามรู้ดูกาย ดูจิตไปเรื่อย ๆ ก็จะได้เห็นอาการความไม่เที่ยงแท้ของกายของจิต เมื่อเห็นความไม่เที่ยงแท้ของกายของจิตได้ นี่คือการเกิดขึ้นของวิปัสสนา ดังนั้นวิปัสสนาคือ การเห็นกายในกาย การเห็นจิตในจิต ตามความเป็นจริงด้วยสติ ว่ากายและจิตนี้ เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^๒ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), พุทธศาสตร์ร่วมสมัย ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๐- ๑๙๑.

แท้ ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา เมื่อเห็นดังนี้ได้ก็เป็นปัญญาทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้นแล้ว การปฏิบัติวิปัสสนาจึงจำเป็นต้องมีสติตามรู้ตามดูอยู่กับสติปัฏฐานทั้ง ๔ คือกาย เวทนา จิต และธรรม จนสามารถรู้เห็นพระไตรลักษณ์ปรากฏขึ้น ดังที่พระบรมศาสดาทรงตรัสไว้ว่า “ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้ตามพิจารณาเห็นกายในกายกายภายในอยู่บ้าง ย่อมเป็นผู้ตามพิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่บ้าง ย่อมเป็นผู้ตามพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่บ้าง ย่อมเป็นผู้ตามพิจารณาเห็นความเกิดขึ้นเป็นธรรมดาในกายอยู่บ้าง ย่อมเป็นผู้ตามพิจารณาเห็นความดับไปเป็นธรรมดาในกายอยู่บ้าง ย่อมเป็นผู้ตามพิจารณาเห็นทั้งความเกิดขึ้นทั้งความดับไปเป็นธรรมดาในกายอยู่บ้างอีกอย่างหนึ่ง สติของเธอที่ ตั้งมั่นอยู่ว่ากาย เวทนา จิต ธรรมมีอยู่ ก็เพียงสักว่าอาศัยระลึกเท่านั้นเธอเป็นผู้ตถาและทิสฺสไม่อาศัยอยู่แล้วและไม่ถือมั่นอะไรๆในโลก”^๓

ปัจจุบันนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพพอ และถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท มีพระที่เป็นนักเผยแผ่จำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนเพราะส่วนมากการเทศน์โดยทั่วไปยึดธรรมเนียมนิยมแบบเก่า คือ เทศน์ตามคัมภีร์เป็นการเทศน์ตามแบบพิธีกรรม จึงไม่เกิดผลเท่าที่ควร อนึ่ง แม้จะมีพระนักเทศน์แบบใหม่คือเทศน์แบบปฏิภาณโวหารอยู่บ้างโดยมากผู้เผยแผ่มักมุ่งเน้นและสอนในเรื่องการให้ทานในด้านวัตถุมากเกินไป ไม่เน้นในเรื่องของธรรมทานและการปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิและปัญญา ในการเผยแผ่หลักธรรมจึงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพและสถานภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงการอบรมพัฒนาจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

พระราชสิทธิอาจารย์ (ทองใบ ปกสฺสโร) ผู้ก่อตั้งวัดนาหลวง (อภิญญาเทสิตธรรม) ระยะการเดินทางจากจังหวัดอุดรธานี ๑๐๒ กิโลเมตร ระยะทางจากอุดรธานีถึงอำเภอบ้านผือ ๕๒ กิโลเมตร จากอำเภอบ้านผือ ถึงตำบล คำด้วง ๒๓ กิโลเมตร จากตำบลคำด้วง ถึง วัดนาหลวง ๒๗ กิโลเมตร (เป็นทางขึ้นเนินเขาบางตอน) สามารถไปมาได้โดยสะดวกซึ่งเป็นวัดที่มีรูปแบบสายปฏิบัติของมหานิกาย ดำเนินตามอย่างการปฏิบัติดั้งเดิม ตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นการสืบทอดแนวปฏิบัติที่ได้มาสืบทอดต่อ ๆ กันมานับแต่ครั้งพุทธกาล ที่มุ่งตรงต่อการฝึกฝนอบรมจิตด้วยการบำเพ็ญทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน และเป็นการธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอย่างเคร่งครัด ผลงานที่โดดเด่นที่สุดของพระราชสิทธิอาจารย์ (ทองใบ ปกสฺสโร) คืองานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ท่านได้ลาออกจากตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอบ้านผือ แล้วมาเริ่มงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยนำพระภิกษุสามเณรที่เป็นศิษยานุศิษย์ภายในวัดออกเผยแผ่ปีละ ๕ เดือนเป็นระยะเวลา ๑๐ ปีเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๒ การเผยแผ่ศาสนาธรรมใช้วิธีการเดินทางจาริกไปตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นคณะสงฆ์กลุ่มใหญ่ในรูปแบบกองทัพธรรม

พระราชสิทธิอาจารย์ (ทองใบ ปกสฺสโร) มีบุคลิกลักษณะที่ดี มีความสันโดษเป็นอยู่เรียบง่ายและมีความสามารถพิเศษในเชิงวาทีศิลป์มีวิธีการพูดให้เข้าใจด้วยถ้อยคำสัมผัส ภาษาที่ง่าย ๆ ทำให้จำได้ง่าย แต่มีเนื้อหาอิงด้วยหลักธรรม เทคนิคตลอดถึงรูปแบบการเผยแผ่จึงมีหลากหลาย ที่สำคัญ

^๓ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑.

ภาษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ท่านใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายมีการจัดลำดับความยากง่ายในหัวข้อธรรมะที่ใช้ในการเทศน์ การแสดงธรรม ท่านจะใช้สุภาษิตคำคมเข้ามาประกอบการอธิบาย เพื่อความชัดเจนในเนื้อหาที่มีการยกอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบเพื่อให้มองเห็นภาพทำให้ผู้ฟัง ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจในประเด็นเนื้อหาของธรรมะง่ายขึ้น และมองเห็นคุณค่าของหลักธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ท่านยังเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านพระพุทธศาสนาเป็นทั้งพระนักปฏิบัติและพระนักเผยแผ่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ ด้วยคุณงามความดีที่ท่านได้สั่งสมมายาวนานจึงสมควรยกย่องให้ท่านเป็น “ปูชนียบุคคลแห่งพุทธศาสนิกชน” โดยแท้จริง^๔ ถือเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนในการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชนวัดนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

จากการกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ วิ. (หลวงพ่อ ทองใบ ปกสฺสโร) และอิทธิพลการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ วิ. (หลวงพ่อ ทองใบ ปกสฺสโร) ที่มีต่อชุมชนวัดนาหลวง อภิธัญญาเทสิตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางและเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตให้กับอนุชนรุ่นหลังสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการเจริญวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อ ทองใบ ปกสฺสโร) ต่อชุมชนวัดนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาอิทธิพลการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อ ทองใบ ปกสฺสโร) ที่มีต่อชุมชนวัดนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๒ วิธีการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ (ทองใบ ปกสฺสโร) เป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๓ การสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ (ทองใบ ปกสฺสโร) ที่มีอิทธิพลต่อชุมชนวัดนาหลวง เป็นอย่างไร และการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมีลักษณะ อย่างไร?

^๔ พระครูภาวนาธรรมานุรักษ์ (บุญทัน อคฺคธมฺโม), *แดนศีลถิ่นธรรมนำบุญ*, (อุดรธานี: ม.ป.ท., ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท และศึกษาอิทธิพลการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปภสฺสโร) ที่มีต่อชุมชนวัดนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๑.๓.๑ ด้านเอกสาร

๑. **ชั้นปฐมภูมิ** ผู้วิจัยอาศัยข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา จากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. **ชั้นทุติยภูมิ** ผู้วิจัยอาศัยข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยและเทศน์การบรรยายหรือสัมมนาเกี่ยวกับการเขียนหนังสือของพระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปภสฺสโร)

๑.๓.๓ ด้านประชากร

ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เคยร่วมปฏิบัติธรรม ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปภสฺสโร) ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ จำนวน ๔๐ รูป/คน ได้แก่

๑. พระสงฆ์	จำนวน ๑๐ รูป
๒. อุบาสก	จำนวน ๑๐ คน
๓. อุบาสิกา	จำนวน ๑๐ คน
๔. นักเรียน/นักศึกษา	จำนวน ๕ คน
๕. เจ้าหน้าที่ป่าไม้	จำนวน ๕ คน

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

วิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง กรรมฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา, กรรมฐานทำให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง หมายถึง การปฏิบัติธรรมที่ใช้สติเป็นหลัก การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง, การเจริญปัญญา มุ่งให้เห็นความจริงของกาย ใจ ว่ากายนี้ใจนี้มันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์ มันไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง มีใช้ตัวเรา

การสอนวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง วิธีการสอนวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ของพระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปภสฺสโร)

พระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปภสฺสโร) หมายถึง เจ้าอาวาสวัดนาหลวง (อภิญญาเทสิตธรรม) บ้านนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

อิทธิพล หมายถึง อำนาจที่สามารถบันดาลให้สิ่งอื่นต้องคล้อยตามหรือทำตาม

ชุมชนวัดนาหลวง หมายถึง บ้านนาหลวง หมู่ที่ ๕ ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมธีรราชมุณี (โชดก ป.ธ. ๙) ได้กล่าวถึง เวทนา ในการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ไว้ว่า เมื่อเรานั่งวิปัสสนาอยู่ เวทนาในขณะนั้น ถ้าเวทนาอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น เจ็บ ปวด เมื่อย คัน เป็นต้น ให้ปล่อยท้องพอง ท้องยุบก่อน แล้วก็เอาสติไปกำหนดที่อาการ เจ็บ ปวด เมื่อย คัน เป็นต้นนั้น พร้อมกับภาวนาว่า เจ็บหนอๆ หรือว่า ปวดหนอๆ สุดท้ายว่าเวทนาอย่างใดจะเกิดขึ้น เมื่อเวทนาหายแล้ว ให้เอาสติไปกำหนดที่ท้อง และภาวนาว่า พองหนอ ยุบหนอ ต่อไปอีก จนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ตนได้กำหนดเอาไว้^๕

พระครูภาวนาธรรมาภินันท์ (บุญทัน อคฺคธมฺโม) ได้กล่าวไว้ในหนังสือที่ระลึกในงานผูกพัทธสีมาวัดนาหลวงถึงความเป็นพระนักปฏิบัติ และนักเผยแผ่ของพระภิกษุท้าวสุทธาจารย์ (ทองใบ ปภสฺสโร) ดังความตอนหนึ่งว่า ท่านเป็นพระภิกษุที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีจริยวัตรงดงาม สม่ำเสมอเหมาะสมแก่สมณสาธูป มีความแน่วแน่มุ่งมั่นเสียสละเผยแผ่เมตตาธรรมต่อมหาชนไม่มีประมาณจึงทำให้มีศิษยานุศิษย์เลื่อมใสศรัทธาเพิ่มมากขึ้นอย่างกว้างขวาง บุคคลเหล่านั้นได้ร่วมใจกันบริจาคทุนทรัพย์จัดสร้างเสนาสนะเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นภายในวัดขึ้น ในแต่ละปีมีพระภิกษุเข้าอยู่จำพรรษากว่าร้อยรูป ซึ่งล้วนมีความเคร่งครัดพากเพียรทั้งด้านสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน^๖

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระธวัช ธนีสโร (อินทะไชย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาชีวิตและงานการเผยแผ่พระพุทธรูปของพระภิกษุท้าวสุทธาจารย์ (ทองใบ ปภสฺสโร)” พบว่า พระภิกษุท้าวสุทธาจารย์ (ทองใบ ปภสฺสโร) ท่านเป็นลูกชาวนา อนาคตก็คือกรรมกร ชาวไร่ชาวนาต่อไป แต่ด้วยแรงผลักดันโดยอุปนิสัยเป็นคนเรียบร้อย ใฝ่ธรรม จึงได้เข้ามาศึกษาบวชเรียนในพระพุทธรูป และได้แรงดลบันดาลใจจากพระอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบหลายท่านจากการได้ศึกษาอบรมในสำนักของท่าน คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์, พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) วัดชลประทานรังสฤษฎิ์, พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) วัดสวนโมกขพลาราม, พระราชนิโรธรังษี (เทศก์ เทศรังสี) วัดหินหมากเป้ง, พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง, หลวงปู่ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร, หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ วัดดอยแม่ปั๋ง, หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล, หลวงปู่หล้า เขมปัตโต วัดภูจ้อก้อ, หลวงปู่ภทฺททันตะ อาสภมหาเถร วิเวกอาศรม เป็นต้น ทำให้ท่านมีมานะและใฝ่ธรรมเป็นชีวิตจิตใจท่านมีอุดมการณ์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธรูป คือ เพื่อตอบสนองผลงานของพระพุทธเจ้าเพื่อสืบต่อกิจการของการเผยแผ่ธรรมวินัยหรือศีลธรรม เพื่อยึดถืออริยธรรมให้ตั้งมั่นอยู่ชั่ววันรันดร เพื่อเดินตามรอยบาทของพระศาสดา เพื่อทำตามหน้าที่ของพระสงฆ์ผู้สืบเชื้อสายสันติวงศ์ เพื่อฟื้นฟูธรรมวินัยหรือศีลธรรมให้รุ่งเรืองถาวรตลอดไป เพื่อเกื้อกูลประโยชน์สุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์กุลบุตรกุลธิดาชาวพุทธให้รู้คุณค่าของพระศาสนา เพื่อ

^๕ พระธรรมธีรราชมุณี, **หลักปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๗-๙.

^๖ พระครูภาวนาธรรมาภินันท์ (บุญทัน อคฺคธมฺโม), **แดนศีลถิ่นธรรมนำสุข**, อุดรธานี: ม.ป.ท., ๒๕๔๖. หน้า ๒๒.

ปลูกฝังจิตใจให้มีธรรมวินัย นิสสัยดี รักสงบ และเคารพกฎหมาย เพื่อให้รู้แจ้งทุกข์อันเกิดจากกาม โทษของกาม และหาทางออกจากกามด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ท่านดำเนินตามอย่างของพระพุทธเจ้า คือ เริ่มการสอนจากเรื่องง่าย ๆ เรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องยากและกล่าวลุ่มลึกไปตามลำดับ แต่เทคนิคที่เป็นจุดเด่นของท่านคือการประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้เข้าใจง่าย สอนตามอัธยาศัย เพื่อให้เหมาะกับจริตนิสัยของผู้ฟัง และได้้นำคำสอนของท่านไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองได้ อยู่ร่วมกับธรรมชาติและรู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุข^๗

พระมหารุ่งเรือง รุกขิตธมโม (ปะมะชะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน: กรณีศึกษาเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน รูปแบบและวิธีการปฏิบัติธรรม จริตของผู้ปฏิบัติธรรม อารมณ์กรรมฐานการนำหลักปฏิบัติธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า เยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่างกัน เช่น บางคนขาดความศรัทธาในการปฏิบัติ บางคนไม่เคยรู้มาก่อนว่าการปฏิบัติธรรมคืออะไรและทำไปเพื่อประโยชน์อะไรจึงไม่รู้เป้าหมายของการปฏิบัติธรรม ระยะเวลาในการปฏิบัติธรรมมีน้อยเกินไปทำให้การปฏิบัติธรรมไม่ต่อเนื่องและส่วนใหญ่ไม่ต้องการปฏิบัติเคร่งครัดเกินไป จึงควรมีกิจกรรมอื่นมาช่วยเสริมในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เยาวชนรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียดเป็นต้น จากการติดตามผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนหลังจากสิ้นสุด แต่ละโครงการปรากฏว่า เยาวชนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมอันพึงประสงค์ขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ ๑๐-๒๐ วันแล้วนั้นพฤติกรรมแบบเดิม ๆ ก็ย้อนกลับมาสู่วิถีชีวิตเหมือนแต่ก่อนอีกครั้งแสดงว่าการปฏิบัติธรรมสามารถขัดเกลาพฤติกรรมหยาบได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น^๘

แม่ชีระวีวรรณ ธมฺมจารินี (ง่วนวิสุทธิพันธ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ของสภาวะญาณเบื้องต้นของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ณ สำนักวิปัสสนากรรมฐานวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร เป็นการศึกษาสภาวะญาณเบื้องต้น อารมณ์ และการปรับอินทรีย์ ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักการปฏิบัติวิปัสสนาของสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร มีความสอดคล้องกันตามคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลจากการสังเกตและการตอบสอบถามนั้น สถานะของผู้ปฏิบัติแต่ละคนเป็นไปไม่แน่นอน จำเป็นต้องดูสภาวะหลายๆ ด้านประกอบกัน ผู้ปฏิบัติบางคนจึงมีสภาวะที่ ปรากฏให้สังเกตได้ยาก บางคนมีสภาวะที่ปรากฏสังเกตได้ง่าย ผลการวิจัยยังสามารถที่จะแสดงเป็นนัยได้ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะต้องพิจารณาทั้งสภาวะธรรมภายในและภายนอกพร้อมกันไป พร้อมทั้งการพิจารณาถึงเหตุปัจจัยจากอดีตที่ผ่านมาว่าเคยทำเหตุปัจจัยนั้นมาก่อนหรือไม่ ซึ่งสภาวะธรรมดังกล่าว มีผลต่อ

^๗ พระธวัช ธนิสสร (อินทะไชย), “การศึกษาชีวิตและงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุสงฆ์สุทธาจารย์ (ทองใบ ปภสฺสโร)” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^๘ พระมหารุ่งเรือง รุกขิตธมโม (ปะมะชะ), “ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน : กรณีศึกษาเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

การปฏิบัติ คือ บางคนปฏิบัติลำบากสำเร็จช้า บางคนปฏิบัติลำบากสำเร็จเร็ว บางคนปฏิบัติง่ายสำเร็จช้า บางคนปฏิบัติง่ายแต่สำเร็จเร็ว นอกจากนี้ การกระทำในปัจจุบัน ความตั้งใจในการกำหนดรูปนามทั้งภายนอก ภายใน อย่างประณีตบรรจงจดจ่ออย่างต่อเนื่อง ในทุก ๆ อริยาบถตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน คำแนะนำของพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการซักถามสภาวะธรรมต่างๆ และการปรับอินทรีย์ของผู้ปฏิบัติให้เสมอกัน ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้สภาวะญาณเบื้องต้นของผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้าขึ้นไปเป็นลำดับ ตั้งแต่สภาวะญาณไปจนถึงมรรค ผล นิพพาน^๙

พระครูสมุห์เกิด ปุณฺณโกโม (दानขุนทด) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เวทนาในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔” พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา คือ การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ มีสติกำหนดพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม ซึ่งจะต้องมีธรรมประกอบด้วยกันในการกำหนดพิจารณา ๓ ประการ คือ ความเพียรเพิกเลศ (อาตปปี) มีความรู้ตัว (สัมปชาโน) มีความระลึกในปัจจุบันอารมณ์ (สติมา) เมื่อปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาอย่างจดจ่อต่อเนื่อง ย่อมสามารถรู้แจ้งแทงตลอดในสภาวะรูปนามที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เวทนา คือ การเสวยอารมณ์หรือความรู้สึก ในสังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค พระพุทธองค์ตรัสว่า เสวยอารมณ์สุขบ้าง เสวยอารมณ์ทุกข์บ้าง เสวยอารมณ์ไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์บ้าง เพราะเสวย จึงเรียกว่า เวทนา ในการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ ด้วยความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ ย่อมกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ กล่าวโดยการปฏิบัติ คือ มีสติระลึกรู้ ฝ้าสังเกตพิจารณาความรู้สึกภายในกายและใจที่เป็นสุข เป็นทุกข์ และไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ตามที่ปรากฏจริงโดยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และอนัตตา เพื่อให้เห็นว่าเวทณาก็สักแต่ว่าเวทนา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา เมื่อพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายตามความจริงที่ปรากฏ ย่อมสามารถถ้อยถอนความยึดมั่นถือมั่นในอารมณ์ทั้งที่ชอบใจและไม่ชอบใจได้^{๑๐}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พบว่า บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรมโดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอธิบาย ขยายข้อความ เปรียบเทียบและถามตอบเป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย ^{๑๑}

^๙ แม่ชีระวีวรรณ ธมฺมจารินี (ง่วนวิสุทธิพันธ์), “ศึกษาสภาวะญาณเบื้องต้นของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ณ สำนักวิปัสสนากรรมฐานวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๑๐} พระครูสมุห์เกิด ปุณฺณโกโม (दानขุนทด) ศึกษาเรื่อง “เวทนาในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๑๑} พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม (จันทร์คุ้ม), “การศึกษาบทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), บทคัดย่อ.

ปิ่นนิตดา นพพนาวัน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย” พบว่า รูปแบบวิธีการสื่อสารที่ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะนั้นนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน เริ่มจากการใช้รูปแบบสื่อสารระหว่างบุคคลโดยมีพระมหากษัตริย์ และพระภิกษุสงฆ์เป็นหลัก ต่อมามีการใช้หนังสือ สิ่งพิมพ์ธรรมะ และโสตทัศนูปกรณ์ในการศึกษาศาสนาใหม่เข้ามาช่วย และได้มีการพัฒนารูปแบบวิธีการเผยแพร่ธรรมะจากการเทศน์ตามประเพณีดั้งเดิมมาสู่การบรรยายธรรม สนทนาธรรม ปาฐกถาธรรม และการจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนา^{๑๒}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อเดินตามรอยบาทของพระศาสดา เพื่อทำตามหน้าที่ของพระสงฆ์ผู้สืบเชื้อสายสันติวงศ์ เพื่อฟื้นฟูธรรมวินัยหรือศีลธรรมให้รุ่งเรืองถาวรตลอดไป เพื่อแก้กุลประโยชน์สุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์กุลบุตรกุลธิดาชาวพุทธให้รู้คุณค่าของพระศาสนา เพื่อปลูกฝังจิตใจให้มีธรรมวินัย นิสสัยดี รักสงบ และเคารพกฎหมาย เพื่อให้รู้แจ้งทุกข์อันเกิดจากกาม โทษของกาม และหาทางออกจากกาม ด้านเทคนิคการเผยแผ่พระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปกสุสโร) นั้น ท่านดำเนินตามอย่างของพระพุทธเจ้า คือ เริ่มการสอนจากเรื่องง่าย ๆ เรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องยากและกล่าวลุ่มลึกไปตามลำดับ แต่เทคนิคที่เป็นจุดเด่นของท่านคือการประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้เข้าใจง่าย สอนตามอัธยาศัย เพื่อให้เหมาะกับจริตนิสัยของผู้ฟัง และได้้นำคำสอนของท่านไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองได้

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ดังนี้

๑.๖.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (First Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

๑.๖.๒ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส อัตโนมัตติ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ และเอกสารจากหนังสือต่าง ๆ รวมไปถึงเว็บไซต์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

๑.๖.๓ จัดกระทำข้อมูลที่ศึกษาและรวบรวมจากการประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เคยร่วมปฏิบัติธรรม ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (ทองใบ ปกสุสโร) ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ ได้แก่

๑. พระสงฆ์	จำนวน ๑๐ รูป
๒. อุบาสก	จำนวน ๑๐ คน
๓. อุบาสิกา	จำนวน ๑๐ คน
๔. นักเรียน/นักศึกษา	จำนวน ๕ คน
๕. เจ้าหน้าที่ป่าไม้	จำนวน ๕ คน

^{๑๒} ปิ่นนิตดา นพพนาวัน, “การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓. บทคัดย่อ.

รวมทั้งหมด จำนวน ๔๐ รูป/คน

๑.๖.๔ สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์
(Descriptive Analysis)

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ความรู้เกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ ได้ทราบแนวทางการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อ
ทองใบ ปภสฺสโร) ต่อชุมชนวัดนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๑.๗.๓ ได้ทราบถึงอิทธิพลการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อ
ทองใบ ปภสฺสโร) ที่มีต่อชุมชนวัดนาหลวง ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี